

EINDRAPPORT

Maatschappelijke kosten en batenanalyse Doorstroompunten

20 november 2024

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1	5
Inleiding	5
1.1 Introductie	5
1.2 Methodes	5
1.3 Leeswijzer	6
Hoofdstuk 2	7
De MBKA in vier stappen	7
2.1 De stappen van een maatschappelijke kosten-batenanalyse	7
Hoofdstuk 3	16
Resultaten van de MKBA	16
3.1 Resultaten van de MKBA in beide regio's	16
Hoofdstuk 4	21
Interpretatie van de MKBA	21
4.1 Wat zeggen de uitkomsten van de MKBA?	21
4.2 Wat zijn de belangrijkste factoren die de uitkomsten bepalen?	21
4.3 Welke mogelijkheden heeft de Doorstroompunt-regio om haar maatschappelijke kosten te verlagen en haar maatschappelijke baten te vergroten?	22
4.4 Wat kan in zijn algemeenheid gesteld worden over de maatschappelijke kosten en baten van de Doorstroompunt-functie?	23
Bijlage 1. Verantwoording van de MKBA	24
Bijlage 2. Bronnenlijst	34
Bijlage 3. Dossierfases	37

Managementsamenvatting

Dit rapport presenteert de resultaten van een maatschappelijke kosten-batenanalyse (MKBA) van de Doorstroompunt-functie in de regio's Noord- en Midden Drenthe (NMD) en Parkstad Limburg. Het onderzoek, uitgevoerd door Berenschot in opdracht van Ingrado, richt zich op de effectiviteit en de maatschappelijke impact van de Doorstroompunt-functie, die jongeren tussen 18 en 23 jaar zonder startkwalificatie begeleidt naar school, werk of een combinatie daarvan.

Belangrijkste Bevindingen

Kosten en Baten

Noord- en Midden Drenthe: De Doorstroompunt-functie levert de maatschappij een netto voordeel van € 33,41 miljoen op, wat neerkomt op € 17.780 per jongere. De investering in het beleid kost de Nederlandse staat € 1,15 miljoen aan directe interventie- en onderwijskosten, terwijl private partijen (jongeren) € 0,39 miljoen investeren in extra onderwijskosten.

Parkstad Limburg: De Doorstroompunt-functie levert de maatschappij een netto voordeel van € 17,25 miljoen op, wat neerkomt op € 6.796 per jongere. De investering in het beleid kost de Nederlandse staat € 1,26 miljoen aan directe interventie- en onderwijskosten, terwijl private partijen (jongeren) € 0,90 miljoen investeren in extra onderwijskosten.

In beide regio's zijn de baten van de Doorstroompunt-functie significant hoger dan de kosten.

Effectiviteit

In beide regio's resulteert de Doorstroompunt-functie in minder uitkeringsgerechtigden, meer werkenden en meer jongeren met schoolinschrijvingen. In Noord- en Midden Drenthe neemt het aantal jongeren met werk van meer dan 12 uur per week toe met 53,23%, terwijl dit in Parkstad Limburg met 49,43% toeneemt.

Het aantal jongeren dat een schoolinschrijving heeft, neemt in Noord- en Midden Drenthe toe met 18,6% en in Parkstad Limburg met 16,05%.

Maatschappelijke Impact

De Doorstroompunt-functie draagt bij aan hogere private inkomsten, lagere kosten voor uitkeringen, lagere zorgkosten en een afname van criminaliteit. In Noord- en Midden Drenthe dalen de kosten gerelateerd aan criminaliteit met € 2,21 miljoen, terwijl dit in Parkstad Limburg met € 1,94 miljoen afneemt.

De baten worden voornamelijk gedreven door een verschuiving van private inkomsten uit uitkeringen naar loon en de toegevoegde waarde die uit arbeid voortkomt.

Aanbevelingen

- Het inzetten op begeleiding van jongeren die eenmaal op school zitten, bijvoorbeeld door het Doorstroompunt, kan de kans vergroten dat deze jongeren hun opleiding daadwerkelijk afmaken en een startkwalificatie behalen.

- Door meer jongeren naar school te begeleiden in plaats van direct naar werk, kan hun positie op de arbeidsmarkt op latere leeftijd worden versterkt. Jongeren met een startkwalificatie hebben gemiddeld een hoger loon, een grotere kans op een baan en een lagere kans om in de criminaliteit te belanden.

Conclusie

De Doorstroompunt-functie blijkt een effectieve en kostenefficiënte interventie te zijn die bijdraagt aan het terugdringen van voortijdig schoolverlaten en het verbeteren van de sociaaleconomische positie van jongeren. Met relatief kleine investeringen genereert de Doorstroompunt-functie aanzienlijke maatschappelijke baten, verdeeld over jongeren zelf, de overheid en de rest van de maatschappij. Verdere optimalisatie van de begeleiding naar startkwalificaties kan de effectiviteit van de Doorstroompunt-functie nog verder vergroten.

Inleiding

1.1 Introductie

Het Doorstroompunt (voorheen RMC) is in Nederland verantwoordelijk voor de sluitende melding en registratie van alle jongeren tussen 18 en 23 jaar die niet op school zitten en nog geen startkwalificatie behaald hebben. Ook zijn zij verantwoordelijk voor het benaderen en zorgdragen voor begeleiding van jongeren die zijn uitgevallen, gericht op terugleiden naar school, naar werk of een combinatie daarvan.

De Doorstroompunten zijn verdeeld in 40 regio's, die in de praktijk soms weer verdeeld zijn in subregio's. De regio's hanteren elk hun eigen aanpak in het voorkomen van voortijdig schoolverlaten. Ingrado, de vereniging voor leerplicht en Doorstroompunten, wil weten welke aanpakken goed werken en wat de maatschappelijke kosten en baten zijn van de verschillende aanpakken binnen de uitvoering van de Doorstroompunt-functie. Ingrado heeft Berenschot gevraagd hier in de regio Noord- en Midden Drenthe (NMD) en Gewest Zuid-Limburg (Parkstad Limburg) onderzoek naar te doen. Voorliggende rapportage geeft de resultaten van dit onderzoek weer.

1.1.1 Waarom deze regio's?

Bij start van de opdracht heeft Ingrado aan haar leden gevraagd wie er wilde deelnemen aan dit onderzoek. Verschillende regio's zijn benaderd en toonden interesse, waaronder regio Noord- en Midden Drenthe. Deze regio is doorstroompuntregio 7 en bestaat uit de gemeenten Aa en Hunze, Assen, Midden-Drenthe, Noordenveld en Tynaarlo. Een tweede regio gaf aan ook deel te willen nemen aan het onderzoek. Later bleek dit niet mogelijk vanwege problemen met de beschikbaarheid van de juiste data. Vervolgens is regio 39 Gewest Zuid-Limburg benaderd en toegevoegd aan dit onderzoek. Uitvoering binnen deze regio ligt bij het Bureau VSV Parkstad Limburg. Zij werken voor de gemeenten Beekdaelen, Brunssum, Heerlen, Kerkrade, Landgraaf, Simpelveld en Voerendaal.

1.1.2 Onderzoeksvragen

In het onderzoek stonden de volgende onderzoeksvragen centraal:

1. Wat zijn de maatschappelijke kosten en baten van de uitvoering van de wettelijke taken en de verzuimaanpak 18+ in de geselecteerde Doorstroompunt-regio?
2. Welke mogelijkheden heeft de Doorstroompunt-regio om haar maatschappelijke kosten te verlagen en haar maatschappelijke baten te vergroten?

1.2 Methodes

Om onderzoeksvraag 1 te beantwoorden is er een MKBA (maatschappelijke kosten en baten analyse) uitgevoerd. De kern van een MKBA is het afzetten van de kosten en baten van een bepaalde interventie tegen de situatie waarin deze interventie niet heeft plaatsgevonden. Op deze manier ontstaat er inzicht in de effecten van die specifieke interventie. De situatie waarin geen interventies plaatsvinden wordt de nulvariant genoemd. De situaties waarin wel interventies plaatsvinden worden alternatieve varianten genoemd.

Dit onderzoek is uitgevoerd binnen de landelijke richtlijnen van het uitvoeren van een MKBA (Centraal Planbureau, 2013).

Voor de beantwoording van onderzoeksvraag 2 hebben we een groepsessie georganiseerd met beide regio's. Tijdens deze sessie hebben we de uitkomsten van het onderzoek (antwoorden op onderzoeksvraag 1) vergeleken en besproken.

Scope

In het onderhavige onderzoek vormt het totaalpakket aan Doorstroompunt-taken de interventie die in het alternatieve scenario onderzocht wordt. Het nulalternatief wordt afgeleid van de groep jongeren die in de Doorstroompunt-regio niet begeleid is.

Naast de afbakening van de interventies is de afbakening van de scope in de tijd van belang. In voorliggende MKBA worden alle effecten voor 52 jaar doorgerekend (het jaar waarin de jongeren in het cohort de 70-jarige leeftijd bereiken). Bij het opstellen van de MKBA is het streven geweest om zoveel mogelijk maatschappelijke baten te kwantificeren en moneteriseren (i.e. kwantificeren in eurotermen). Het is echter niet mogelijk om alle baten te kwantificeren. Soms is de reden hiervoor inhoudelijk: sommige maatschappelijke baten, zoals geluk en autonomie, zijn bijvoorbeeld niet in geld uit te drukken. Soms is de reden hiervoor methodologisch: voor de kwantificering of moneterisering van sommige maatschappelijke baten zijn geen geschikte bronnen te vinden.

Expertgroep en klankbordgroep

Bij dit onderzoek is een expertgroep betrokken geweest. De expertgroep heeft zowel een inhoudelijke als een procesmatige functie. De inhoudelijke functie is om ideeën, bronnen en suggesties aan te dragen over de interventies, de maatschappelijke effecten en de mechanismen die tot deze maatschappelijke effecten leiden. De procesmatige functie is om het onderzoeksproces te begeleiden en van feedback te voorzien. De rol van de expertgroep is daarmee essentieel voor de kwaliteit van het uitgevoerde onderzoek. De deelnemers aan de expertgroep zijn opgenomen in de verantwoording van de MKBA in bijlage B.1.4.

Daarnaast is er een klankbordgroep samengesteld. De klankbordgroep is gedurende het onderzoek op verschillende momenten geconsulteerd. Onder andere voor advies over de beschrijving van de wijze van uitvoering van de Doorstroompunt-taken. De samenstelling van de klankbordgroep is opgenomen in bijlage B.1.4.

In hoofdstuk 2 wordt de MKBA als methode nader toegelicht.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 lichten wij de stappen van een MKBA verder toe binnen de context van dit onderzoek. In hoofdstuk 3 presenteren wij de resultaten van de MKBA. Tot slot volgt in hoofdstuk 4 de duiding van de uitkomsten en de adviezen volgend uit het onderzoek. Hiervoor hebben we het groeps gesprek met beide regio's gebruikt.

Het rapport kent een aantal bijlagen. In bijlage 1 is de verantwoording van de MKBA opgenomen. De bronnenlijst is opgenomen in bijlage 2.

De MBKA in vier stappen

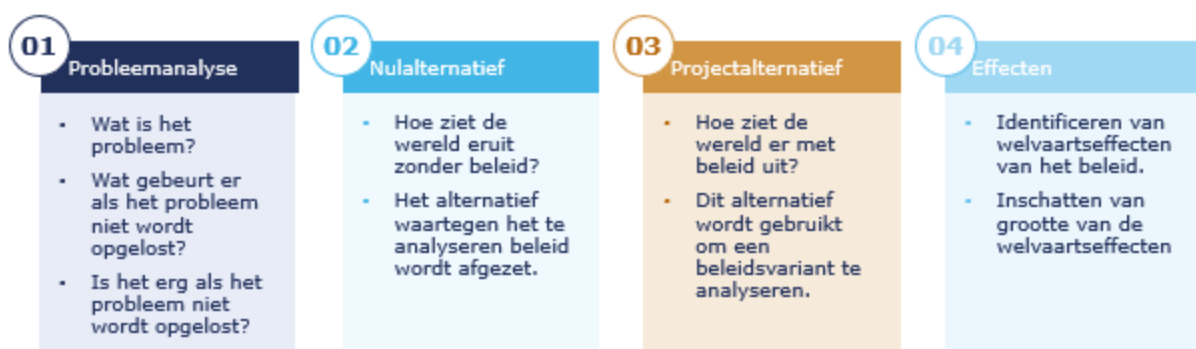
In dit hoofdstuk wordt de MKBA in vier stappen doorlopen. Allereerst wordt het probleem geanalyseerd. Daarna worden het nul- en projectalternatief gedefinieerd. Vervolgens wordt een beschrijving van de doorgerekende effecten gegeven. Tot slot worden de kosten van de Doorstroompunt-functie toegelicht.

2.1 De stappen van een maatschappelijke kosten-batenanalyse

Een maatschappelijke kosten-batenanalyse (MKBA) schat de effecten van beleid/een project op de welvaart van Nederland in. Het gaat hier niet alleen om financiële kosten en baten, maar ook om maatschappelijke effecten. Een MKBA wordt in Nederland regelmatig gebruikt om beleid te verantwoorden of om meerdere beleidsvarianten te beoordelen. De MKBA wordt altijd volgens een vast stappenplan uitgevoerd.

Een MKBA wordt in een aantal stappen uitgevoerd:

1. Probleemanalyse
2. Nulalternatief
3. Projectalternatief
4. Monetarisieren van effecten (Mouter et al., z.d.).

Figuur 1. Stappen MKBA

Deze vier stappen van de MKBA zullen nu een voor een doorlopen worden.

2.2 Stap 1: Probleemanalyse

Een MKBA start met het analyseren van het probleem. Hierin wordt gekeken welk maatschappelijk knelpunt de beleids optie mogelijk oplost en hoe het knelpunt zich ontwikkelt. Vervolgens wordt in kaart gebracht wat de consequenties zijn als het probleem niet wordt aangepakt. De probleemanalyse vormt de basis voor het te evalueren beleid.

Welk knelpunt of welke kans doet zich voor en hoe ontwikkelt deze zich?

De Rijksoverheid voert beleid om het aantal vsv'ers terug te dringen. Dit heeft te maken met onder meer de volgende maatschappelijke effecten van vsv: jongeren zonder startkwalificatie hebben op korte termijn minder kans op duurzaam werk en op lange termijn lopen zij een groter risico op een onzeker bestaan. Jongeren die voortijdig schoolverlaten zijn vaker werkloos, doen een groter beroep op sociale voorzieningen en de zorg, en hebben een grotere kans om in criminaliteit te vervallen.

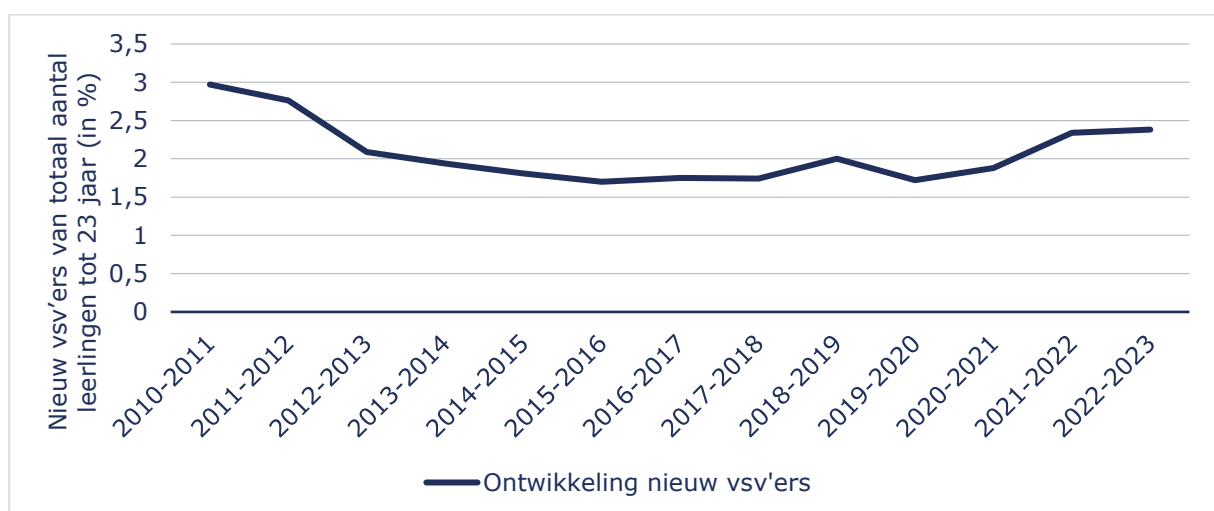
Uit een recente inventarisatie door het ministerie van OCW blijken voornamelijk vijf oorzaken het aantal vsv'ers te bepalen (Minister van Onderwijs Cultuur en Wetenschap, 2023):

1. Veel jongeren vallen uit door persoonlijke problemen.
2. Veel uitval door verkeerde studiekeuze, beperkte voorzieningen voor jongeren die zoekende zijn, lang moeten wachten voor doorstroom naar een vervolgonpleiding.
3. Jongeren met een hoge kans op uitval krijgen niet altijd de specifieke begeleiding die zij nodig hebben.
4. Het is te verleidelijk voor jongeren om ongediplomeerd aan het werk te gaan. In het onderwijs is niet genoeg ruimte voor jongeren die meer werkgericht zijn.
5. In de overstap van school naar werk ontbreekt structurele begeleiding voor jongeren met een risico op afstand tot de arbeidsmarkt.

Met de invoering van de Wet houdende regels inzake de Regionale Meld- en Coördinatiefunctie Voortijdige Schoolverlaten in 2002, heeft de Rijksoverheid het beleid ten aanzien van het voortijdig schoolverlaten in de wet verankerd. Sindsdien is het aantal nieuwe voortijdig schoolverlaters (vsv'ers) gedaald.

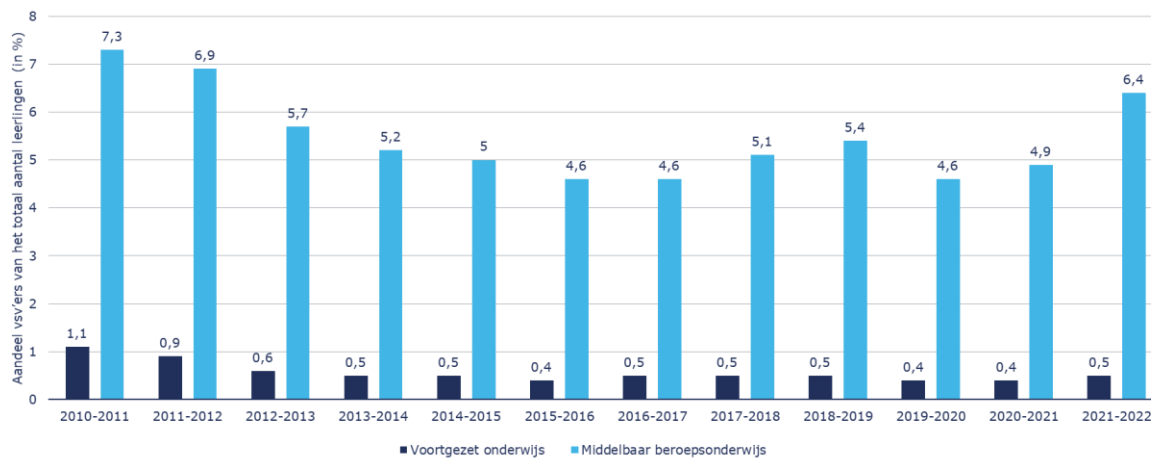
Een voortijdig schoolverlater is een jongere die: tussen de 12 en de 23 jaar oud is, niet staat ingeschreven op een school, geen startkwalificatie heeft (een diploma op minimaal mbo 2, havo- of vwo-niveau) en niet uit het praktijkonderwijs of het voortgezet speciaal onderwijs komt.

In 2001 verliet 5,5% van de leerlingen zonder startkwalificatie het onderwijs, in het verslagjaar 2022-2023 was het aandeel vsv'ers slechts 2,4%. Hoewel dit een forse daling betreft, stabiliseert het aantal vsv'ers de afgelopen 10 jaar rond de 2% en is er in de afgelopen twee jaar zelfs een stijging zichtbaar (zie figuur 7)

Figuur 1 Ontwikkeling aantal nieuwe vsv'ers ten opzichte van het totaal aantal leerlingen tot 23 jaar (Nederlands Jeugdinstituut, 2023)

In het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) is het aandeel vsv'ers vrij hoog. In het verslagjaar 2021/2022 verliet 6,4 procent van de mbo-leerlingen het onderwijs zonder diploma. Dit aandeel is 13x zo hoog als in het voorgezet onderwijs: van die groep verliet slechts 0,5% het onderwijs zonder startkwalificatie (zie figuur 8).

Figuur 2 Ontwikkeling aandeel vsv'ers ten opzichte van het totaal aantal leerlingen per onderwijssoort (Nederlands Jeugdinstituut, 2023)

Welke beleidsdoelstellingen volgen daaruit?

Gegeven bovenstaande ontwikkeling heeft de Rijksoverheid de volgende doelstellingen t.a.v. voortijdig schoolverlaten gesteld:

1. Minder schooluitval. In 2026 zijn er maximaal 18.000 nieuwe voortijdig schoolverlaters. Dat zijn er ruim 12.000 minder dan de hoeveelheid schoolverlaters in verslagjaar 2021-2022.
2. Voortijdig schoolverlaters terug naar school of naar werk begeleiden.
3. Jongeren in een kwetsbare positie helpen bij de overgang naar vervolgonderwijs of met een baan vinden.

Doorstroompunt-functie

Sinds 2002 voert de overheid beleid om het aantal vsv'ers terug te dringen. Onderdeel van dit beleid is de invoering van de Doorstroompunt-functie. In de wet is hier het volgende over vastgelegd (Ingrado, 2021):

- Een sluitende melding en registratie van alle jongeren tussen 18 en 23 jaar die niet op school zitten en nog geen startkwalificatie behaald hebben;
- Benaderen en zorgdragen voor begeleiding van jongeren die zijn uitgevallen, gericht op terugleiden naar school, naar werk of een combinatie daarvan;
- Het opstellen van een regionaal programma samen met scholen, instellingen en organisaties voor de periode van 4 jaar, met daarin maatregelen ter voorkoming en bestrijding van voortijdig schoolverlaten van jongeren tussen de 12 en 23 jaar;
- Het monitoren van jongeren met een getuigschrift van het praktijkonderwijs of het speciaal onderwijs, dan wel een diploma van een entree opleiding. Het maken van afspraken met ketenpartners over begeleiding en ondersteuning naar opleiding, (leer)werk of dagbesteding.

2.3 Stap 2: Nulalternatief (wat gebeurt er als het beleid niet wordt uitgevoerd?)

De kern van een MKBA is het afzetten van de kosten en baten van een bepaalde interventie tegen de situatie waarin deze interventie niet heeft plaatsgevonden. Op deze manier ontstaat er inzicht in de effecten van die specifieke interventie. De situatie waarin geen interventies plaatsvinden wordt de nulalternatief genoemd.

Het vaststellen van een goed nulalternatief is essentieel voor de uiteindelijke resultaten van de MKBA. Dit alternatief moet een realistisch beeld geven van de wereld waarin er geen interventie plaatsvindt en mag niet te negatief worden weergegeven. Uitgangspunt is dat bestaand beleid wordt voortgezet. Waar bestaand beleid wordt geëvalueerd zal een realistisch nulalternatief geconstrueerd moeten worden.

In deze MKBA worden de kosten en baten van de huidige Doorstroompunt-functie in kaart gebracht. Als referentie is er een scenario nodig waarin er geen Doorstroompunt-functie is. Doordat er sinds 2002 wettelijk beleid is vastgelegd om het aantal vsv'ers terug te dringen en iedere gemeente verplicht is om daar invulling aan te geven, is er op dit moment geen enkele gemeente waar er geen Doorstroompunt-functie wordt uitgevoerd.

Om toch een MKBA uit te kunnen voeren, is een nulalternatief nagebootst door binnen de regio's een splitsing te maken tussen de groep vsv'ers die bereid was om begeleid te worden door de Doorstroompunt-regio en de groep vsv'ers die geen begeleiding heeft gehad. Hierbij kijken we naar de lichte die in verslagjaar 2021/2022 23 jaar zijn geworden.

Het nulalternatief wordt gesimuleerd door de jongeren die in werkelijkheid wel begeleid zijn, dezelfde uitkomsten te geven als de groep die in werkelijkheid niet is begeleid. De uitkomsten van het deel van de jongeren dat nooit in aanraking is geweest met de Doorstroompunt-regio blijven ongewijzigd. Het totaal aantal leerlingen is in het nulalternatief hierdoor gelijk aan het aantal leerlingen in het projectalternatief. Alleen de kansen op bepaalde uitkomsten (werk, school, onbekend of uitkering) van de groep die in werkelijkheid is begeleid, zijn aangepast aan de groep die in werkelijkheid niet is begeleid. Onderstaande tabel geeft de gesimuleerde uitkomsten van het nulalternatief in NMD weer:

Tabel 1. Gesimuleerde uitkomsten zonder ondersteuning Doorstroompunt-regio NMD – 23-jarigen 2021/2022

Status jongere	Aantal 23-jarigen	Percentage
Startkwalificatie	1.530	81,44%
Alleen uitkering	115	6,14%
Combinatie van werk en uitkering	19	1,02%
Geen inkomen bekend	50	2,64%
Niet bekend bij het Doorstroompunt	33	1,77%
Schoolinschrijving	59	3,16%
Werk meer dan 12 uur/300 euro per week	62	3,32%

Status jongere	Aantal 23-jarigen	Percentage
Werk minder dan 12 uur/300 euro per week	10	0,51%

Om tot dit nulalternatief te komen is voor de regio Parkstad Limburg zoveel mogelijk gebruik gemaakt van aangeleverde data. Vervolgens is dezelfde systematiek toegepast als hierboven omschreven. Omdat het totaal aantal leerlingen in het nulalternatief gelijk moet zijn aan het totaal aantal leerlingen in het projectalternatief hebben we vervolgens een kleine correctie toegepast om tot het gesimuleerde nulalternatief te komen. Onderstaande tabel geeft de gesimuleerde uitkomsten van het nulalternatief in Parkstad Limburg weer:

Tabel 2 Gesimuleerde uitkomsten zonder ondersteuning Doorstroompunt-regio Parkstad Limburg - 23-jarigen 2021/2022

Status jongere	Aantal 23-jarigen	Percentage
Startkwalificatie	1.894	74,66%
Alleen uitkering	162	6,39%
Combinatie van werk en uitkering	30	1,18%
Geen inkomen bekend	38	1,50%
Niet bekend bij het Doorstroompunt	124	4,89%
Schoolinschrijving	81	3,19%
Werk meer dan 12 uur/300 euro per week	176	6,94%
Werk minder dan 12 uur/300 euro per week	32	1,26%

2.4 Stap 3: Projectalternatief (wat gebeurt er als het beleid wel wordt uitgevoerd?)

Het projectalternatief geeft de uitkomsten van de wereld met het beleid weer. De effecten in deze wereld worden in de MKBA afgezet tegen de effecten in het nulalternatief.

Een kosten-batenanalyse geeft de effecten van het te beoordelen beleid (projectalternatief), ten opzichte van de 'wereld zonder beleid/project' (nulalternatief) weer. De kosten en baten van het project zijn dan ook gedefinieerd als de verschillen tussen de kosten en baten van het project- en nulalternatief.

In deze MKBA worden de huidige Doorstroompunt-functie in NMD en Parkstad Limburg als projectalternatief genomen (cohort 2021/2022). De analyse brengt de maatschappelijke kosten en baten in kaart van het totaalpakket aan (wettelijke) taken die de Doorstroompunt-regio's uitvoeren. Deze taken behelzen onder andere:

1. Sluitende melding en registratie van vsv 18-23 jaar
2. Benaderen en zorgdragen voor begeleiding van vsv'ers, gericht op terugleiden naar school, werk of een combinatie daarvan
3. Monitoren van jongeren in een kwetsbare positie (Jikp)
4. Verzuimaanpak 18+

Voor de analyse wordt gebruik gemaakt van data van de Doorstroompunt-regio's in het verslagjaar 2021/2022. We kijken daarbij naar het cohort dat in dat verslagjaar 2021/2022 woonachtig was in

de regio en 23 jaar is geworden. In deze aantallen worden dus ook de jongeren meegenomen die nooit met een Doorstroompuntcontact hebben gehad en een startkwalificatie hebben behaald. Voor de jongeren die een startkwalificatie behaald hebben is alleen bekend dat zij een startkwalificatie hebben. Het is bij de Doorstroompunt-regio onbekend of deze jongeren aan het werk zijn/een uitkering hebben: jongeren met een startkwalificatie vallen buiten doelgroep van het Doorstroompunten het is een Doorstroompunt-regio om die reden niet toegestaan SUWI-gegevens van deze jongeren op te vragen. Tabel 3 geeft de status van alle jongeren in de regio NMD die in het verslagjaar 2021/2022 23 jaar zijn geworden. Tabel 4 toont dit voor de regio Parkstad Limburg.

Tabel 3. Uitkomsten met ondersteuning van de Doorstroompunt-regio NMD – 23-jarigen 2021/2022

Status jongere	Aantal 23-jarigen	Percentage
Startkwalificatie	1.532	81,53%
Alleen uitkering	87	4,63%
Combinatie van werk en uitkering	19	1,01%
Geen inkomen bekend	36	1,92%
Niet bekend bij het Doorstroompunt	34	1,81%
Schoolinschrijving	70	3,73%
Werk meer dan 12 uur/300 euro per week	95	5,06%
Werk minder dan 12 uur/300 euro per week	6	0,32%

Tabel 4. Uitkomsten met ondersteuning van de Doorstroompunt-regio Parkstad Limburg – 23-jarigen 2021/2022

Status jongere	Aantal 23-jarigen	Percentage
Startkwalificatie	1.860	73,29%
Alleen uitkering	120	4,73%
Combinatie van werk en uitkering	29	1,14%
Geen inkomen bekend	27	1,06%
Niet bekend bij het Doorstroompunt	125	4,93%
Schoolinschrijving	94	3,70%
Werk meer dan 12 uur/300 euro per week	263	10,36%
Werk minder dan 12 uur/300 euro per week	20	0,79%

2.5 Stap 4: monetariseren van (welvaarts)effecten

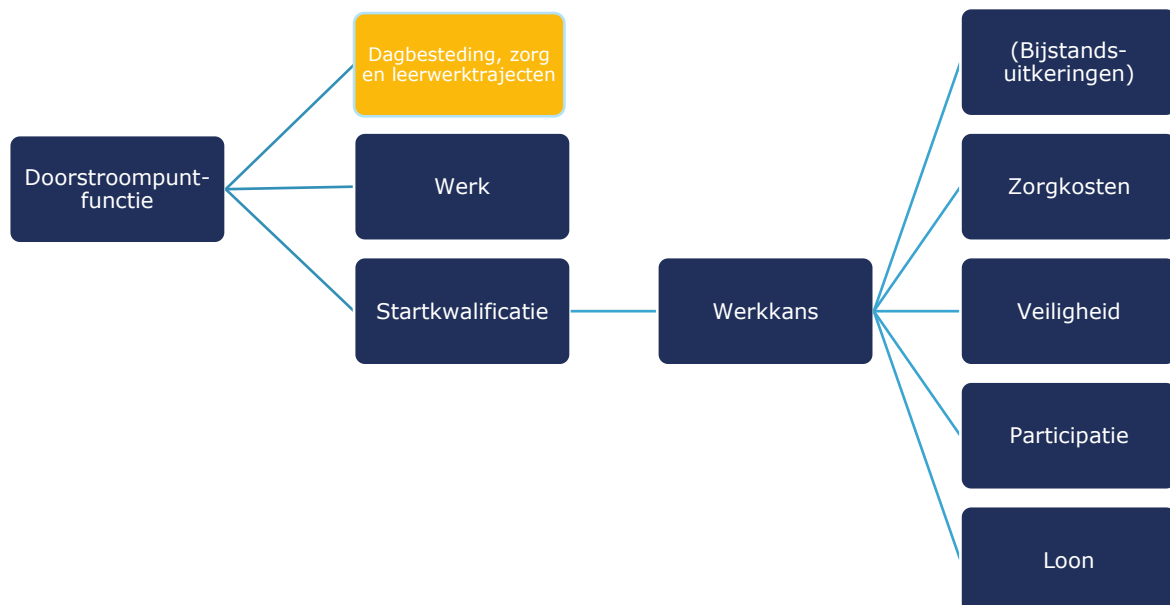
In de laatste stap worden de welvaartseffecten van het beleid geïdentificeerd. Hierbij kan gedacht worden aan financiële effecten zoals een hogere toegevoegde waarde en de kosten van de interventie maar ook maatschappelijke effecten zoals overlast, gevoel van veiligheid en participatie. De effecten worden in de MKBA ingeschat door de wereld met een bepaald beleid/project (projectalternatief) te vergelijken met de wereld zonder beleid (nulalternatief).

Uit deze verschillenanalyse vloeien per jaar een aantal fysieke effecten voort, bijvoorbeeld meer schoolgaande jongeren, meer werkenden en/of minder uitkeringsgerechtigden. Sommige welvaartseffecten moeten van het fysieke effect worden afgeleid. Het hebben van een baan heeft naast een hoger loon bijvoorbeeld ook effect op zorgkosten of kosten door criminaliteit. Dit soort effecten zullen in een MKBA moeten worden afgeleid.

Vervolgens worden deze effecten in geld uitgedrukt. Bij het opstellen van een MKBA is altijd het streven om zoveel mogelijk maatschappelijke baten te kwantificeren en monetariseren (i.e. kwantificeren in eurotermen). Het is echter niet altijd mogelijk om alle baten te kwantificeren. Soms is de reden hiervoor inhoudelijk: sommige maatschappelijke baten, zoals geluk en autonomie, zijn bijvoorbeeld niet in geld uit te drukken. Soms is de reden hiervoor methodologisch: voor de kwantificering of monetarisering van sommige maatschappelijke baten zijn geen geschikte bronnen te vinden. In dit geval wordt het effect enkel kwalitatief beschreven.

Tot slot worden de kosten en baten van de verschillende jaren in de toekomst met een discontovoet teruggerekend naar één basisjaar.

In onze analyse is op basis van bronnenonderzoek (zie Van der Steeg & Webbink (2006) voor een overzicht) en een viertal sessies met experts en medewerkers uit de praktijk geïnventariseerd welke effecten de Doorstroompunt-functie heeft op maatschappelijke kosten en baten (zie figuur 3). De in kaart gebrachte relaties zijn in sommige gevallen kwantitatief door te rekenen, in de andere gevallen kunnen we het effect slechts kwalitatief beschrijven. In deze paragraaf gaan we verder in op de bestaande relatie.

Figuur 3. Effectenarena Doorstroompunt-functie

2.5.1 Uitkomsten

De Doorstroompunt-functie richt zich met name op het terugleiden van jongeren naar werk, school of een combinatie hiervan. Hiermee wordt beoogd een passende plek voor de jongere te vinden en maatschappelijke inactiviteit te voorkomen.

De uitkomsten die de Doorstroompunt-functie biedt zijn grofweg in categorieën te verdelen:

1. Terug naar school (startkwalificatie)

2. Werk
3. Dagbesteding, zorg en leer-werktrajecten

De effecten van deze uitkomsten worden hieronder verder toegelicht.

2.5.1.1 Terug naar school (startkwalificatie)

Het aandeel vsv'ers dat wil/kan terugkeren in het onderwijs, kan door de doorstroomcoach geholpen worden om een geschikte opleiding te vinden. Door meer jongeren terug te laten keren in het onderwijs wordt de kans op een startkwalificatie vergroot. Het behalen van een startkwalificatie vergroot de kans op duurzaam werk en vermindert het risico op een onzeker bestaan. Doordat deze vsv'ers een grotere kans op hebben werk krijgen zij toegang tot dezelfde baten als vsv'ers die duurzaam werk vinden.

2.5.1.2 Werk

Het aandeel vsv'ers dat niet terug wil/kan keren in het onderwijs kan door de doorstroomcoach geholpen worden om een geschikte baan te vinden. Het hebben van een baan levert maatschappelijk gezien het volgende op:

1. Hogere private inkomsten

Het effect op de inkomsten van de jongere hangt af van de persoonlijke situatie. In veel van de gevallen stijgt het inkomen door werk. Door het hebben van een baan kan een deel van de jongeren zich verder ontwikkelen en doorgroeien naar een hogere functie. In sommige gevallen is er echter sprake van een combinatie van werk en een uitkering en levert meer werk niet direct meer inkomen op.

2. Minder kosten voor uitkeringen

Als meer jongeren een baan vinden, bespaart dat de overheid op de kosten voor een uitkering. In de MKBA geldt dit met name voor de gevallen waar de jongere in het nulalternatief een bijstands- of werkloosheidsuitkering had en door de Doorstroompunt-functie in het projectalternatief wel een baan vindt.

3. Zorgkosten

De sociaaleconomische positie van Nederlanders is bepalend voor de mate van zorggebruik. Uit onderzoek van Kunst et al. (2007) blijkt dat de sociaaleconomische positie vooral van invloed zijn op hun gebruik van geestelijke gezondheidszorg (GGZ), maatschappelijk werk, wijkverpleging en gezinszorg. Het hebben van een baan vergroot de sociaaleconomische positie van de jongere en verlaagt de zorgkosten.

4. Minder kans om in de criminaliteit terecht te komen (veiligheid)

Een literatuurstudie naar versterkende factoren van criminaliteit toont aan dat er in meerdere studies een verband is tussen werkloosheid en daderschap van criminaliteit (Servaas et al., 2021). Daarnaast komt voortijdig schoolverlaten naar voren als een risico verhogende factor voor jeugdcriminaliteit, net als het hebben van slechte schoolprestaties. Door meer jongeren te begeleiden naar werk nemen mogelijk de maatschappelijke kosten voor criminaliteit af. Echter, er is noch een causaal verband noch een effectgrootte aangetoond. Het is mogelijk dat niet waargenomen factoren zoals een laag IQ ervoor zorgen dat iemand een laag opleidingsniveau behaalt/geen werk vindt, alsook dat iemand crimineel gedrag vertoont (Van der Steeg & Webbink, 2006). Door het ontbreken van empirische schattingen maken we in deze MKBA gebruik van kengetallen die de kans op criminaliteit relateert aan het wel of niet hebben van een startkwalificatie. Dit veroorzaakt waarschijnlijk een onderschatting van het

effect van de Doorstroompunt-functie op criminaliteit in de analyse. Voor jongeren tot 27 jaar maken we gebruik van CBS-data die de kans om in aanraking met politie te komen koppelt aan het wel of niet hebben van een startkwalificatie en werkloosheid.

5. Grotere maatschappelijke bijdrage (participatie)

Volgens de expertgroep levert een jongere die werkt een grotere bijdrage aan de maatschappij, dan een jongere die werkloos is. Daarnaast voelt een jongere zich meer betrokken bij de samenleving. De Doorstroompunt-functie draagt door het begeleiden van jongeren naar werk aan dit effect bij. Doordat dit effect niet is te kwantificeren wordt deze niet doorgerekend in de MKBA.

2.5.1.3 Dagbesteding, zorg en leer-werktrajecten

Het aantal vsv'ers dat niet zelfstandig deel kan nemen aan de arbeidsmarkt of het onderwijssysteem kan door de doorstroomcoach begeleid worden naar dagbesteding, leerwerktrajecten of alternatieve vormen van zorg of ondersteuning. De Doorstroompunt-aanpak draagt eraan bij dat de jongere een geschikte plek voor hem/haar vindt en op zijn niveau meedraait in de maatschappij. De extra kosten die de dagbesteding, zorg en/of leerwerktrajecten met zich meebrengen worden in deze MKBA niet doorgerekend.

2.6 Kosten van de Doorstroompunt-functie

In de MKBA worden alleen de kosten van de Doorstroompunt-regio zelf meegenomen. De inzet van andere partijen wordt buiten beschouwing gelaten. We gaan er in beide alternatieven vanuit dat het beleid van andere betrokken partijen onveranderd blijft om de factoren buiten de Doorstroompunt-regio zoveel mogelijk gelijk te houden. Hierbij kan gedacht worden aan de inzet van scholen en andere maatschappelijke instanties om voortijdig schoolverlaten te voorkomen.

Het doorstroomteam in de regio NMD bestaat uit 4,5 fte en voert de gehele Doorstroompunt-functie in de regio uit. Het team wordt aangestuurd door een coördinator en kent administratieve ondersteuning (1,5 fte) en 3 fte aan doorstroomcoaches.

De totale kosten van de Doorstroompunt-regio NMD bedragen € 450.000 euro per jaar aan personeels- en overheadkosten. Een Doorstroompunt-regio begeleidt elk jaar vijf lichteningen. De jaarlijkse kosten bedragen per lichtening ongeveer € 90.000 euro.

Het Doorstroompunt in de regio Parkstad Limburg bestaat uit 2,5 FTE aan doorstroomcoaches en 0,7 FTE aan ondersteuning/overhead. In totaal kwam dit in 2022 neer op ca 270.000 euro per jaar. Een Doorstroompunt-regio begeleidt elk jaar vijf lichteningen. De jaarlijkse kosten bedragen per lichtening ongeveer € 54.000 euro.

Het verschil in kosten tussen beide regio's heeft te maken met politieke en beleidsmatige keuzes die er in de regio's gemaakt zijn. Keuzes over hoe je het Doorstroompunt inricht en welke taken je hier wel en niet belegt heeft invloed op de kosten van het Doorstroom-punt functie. Binnen deze MKBA zijn de kosten één van de variabelen waar we naar kijken.

Resultaten van de MKBA

Dit hoofdstuk beschrijft de resultaten van de MKBA voor Noord-Midden Drenthe en Parkstad Limburg.

3.1 Resultaten van de MKBA in beide regio's

De gebruikte data betreft het cohort jongeren dat in het verslagjaar 2021-2022 23 jaar geworden is. Voor dit cohort worden alle kosten en baten tot hun 70ste levensjaar doorgerekend.

3.1.1 Noord-Midden Drenthe

De werkelijke uitkomsten van de jongeren uit het cohort die in verslagjaar 2021-2022 23-jaar geworden zijn, kennen een aantal belangrijke verschillen ten opzichte van de wereld waarin er geen Doorstroompunt is (nulalternatief). Deze verschillen veroorzaken ook de in geld uitgedrukte (monetaire) resultaten van de MKBA. De volgende punten vallen op in de uitkomsten van de MKBA:

- We zien dat het aantal jongeren dat op 23-jarige een startkwalificatie behaald heeft, nauwelijks verschilt tussen het nulalternatief en het projectalternatief (0,13%).
- In het projectalternatief zien we een afname van het aantal uitkeringsgerechtigden (-24,35%) ten opzichte van het nulalternatief.
- Daarnaast zien we dat het aantal jongeren dat een schoolinschrijving heeft in het projectalternatief toeneemt met 18,6%.
- Het aantal jongeren met werk van meer dan 12 uur, neemt in het projectalternatief toe met 53,23%.

Kortom, in de wereld met een doorstroomfunctie hebben er substantieel minder jongeren een uitkering en zijn er meer jongeren aan het werk.

Onderstaande geeft de uitkomsten van de twee alternatieven weer:

Tabel 4. Uitkomsten project- en nulalternatief – 23-jarigen 2021/2022 in NMD

Status jongere	Aantal 23-jarigen (nulalternatief)	Aantal 23-jarigen (projectalternatief)	Vershil in procenten
Startkwalificatie	1.530	1.532	0,13
Alleen uitkering	115	87	-24,35
Combinatie van werk en uitkering	19	19	0
Geen inkomen bekend	50	36	-28
Niet bekend bij het Doorstroompunt	33	34	3,03
Schoolinschrijving	59	70	18,64
Werk meer dan 12 uur/300 euro per week	62	95	53,23
Werk minder dan 12 uur/300 euro per week	10	6	-40

3.1.2 Kosten en baten

De ondersteuning van jongeren door het Doorstroompunt NMD levert de maatschappij € 33,41 miljoen op t.o.v. het nulalternatief. Per jongere bedraagt dit effect € 17.780. De investering in het beleid kost de Nederlandse staat t.o.v. het nulalternatief aan directe interventie- en onderwijskosten € 1,15 miljoen. Daarnaast investeren private partijen € 0,39 miljoen in extra onderwijskosten. De effecten op het gebied van criminaliteit en zorgkosten zijn ook positief.¹

De verschillen in uitkomsten tussen het project- en nulalternatief laten zien dat het beleid met name resulteert in minder uitkeringsgerechtigden, meer werkenden en meer jongeren met schoolinschrijvingen. Van deze laatste groep jongeren behaalt in het model uiteindelijk 66% alsnog een startkwalificatie en hebben deze jongeren een grotere kans op werk, een hoger loon en minder zorgkosten.

De baten worden met name gedreven door een verschuiving van private inkomsten uit uitkeringen naar loon en de uit deze arbeid voortkomende toegevoegde waarde.

Tabel 5 geeft de totale effecten van de uitvoering van de Doorstroompunt-functie in de regio NMD weer.

Tabel 5. Cumulatieve maatschappelijke kosten en baten: Doorstroompunt-aanpak NMD vs. nulalternatief – in euro's²

	Totaal	Per jongere	Verandering t.o.v. nulalternatief
Consumenten			
Loon	21,76 miljoen	11.579	+ 1,42 %
Uitkeringen	(10,21 miljoen)	(5.434)	- 14,07%
Opleidingskosten	(0,39 miljoen)	(208)	+ 18 %
Maatschappij			
Toegevoegde waarde	8,10 miljoen	4.313	+ 1,21%
Criminaliteit	(2,21 miljoen)	(1.174)	- 1,01%
Zorgkosten	(0,17 miljoen)	(90)	- 0,05%
Participatie-effect	PM	PM	+
Dagbesteding	PM	PM	+
Overheid			
Kosten Doorstroompunt	(2,11 miljoen)	(1.121)	
Onderwijs	0,74 miljoen	394	+17,98%

¹ Zie bijlage 1 voor de berekening van deze kosten en baten.

² Negatieve waarden () geven extra kosten ten opzichte van het nulalternatief weer.

	Totaal	Per jongere	Verandering t.o.v. nulalternatief
Belastingen/uitkeringen			
Inkomstenbelasting	0,61 miljoen	323	+ 0,12%
Uitkeringen	(12,33 miljoen)	(6.561)	- 13,96%
Totaal	31,13 miljoen	16.568	+ 1,59 %

3.1.3 Parkstad Limburg

De werkelijke uitkomsten van de jongeren uit het cohort die in verslagjaar 2021-2022 23-jaar geworden zijn, kennen een aantal belangrijke verschillen ten opzichte van de wereld waarin er geen Doorstroompunt is (nulalternatief). Deze verschillen veroorzaken ook de in geld uitgedrukte (monetaire) resultaten van de MKBA. De volgende punten vallen op in de uitkomsten van de MKBA voor Parkstad Limburg:

- Startkwalificatie: Het percentage jongeren dat op 23-jarige leeftijd een startkwalificatie heeft behaald, is in het projectalternatief 1,80% lager ten opzichte van het nulalternatief.
- Uitkeringsgerechtigden: Het aantal jongeren dat uitsluitend een uitkering ontvangt, is in het projectalternatief met 25,93% afgenomen.
- Geen inkomen bekend: Het aantal jongeren zonder bekend inkomen is met 27,03% gedaald.
- Schoolinschrijving: Het aantal jongeren dat ingeschreven staat op een school is met 16,05% toegenomen.
- Werk meer dan 12 uur per week: Het aantal jongeren dat meer dan 12 uur per week werkt, is met 49,43% gestegen. In absolute zin gaat dit om 87 meer werkende jongeren.
- Werk minder dan 12 uur per week: Het aantal jongeren dat minder dan 12 uur per week werkt, is met 37,50% afgenomen. In absolute zin gaat dit om 12 jongeren.

Deze resultaten tonen dat de Doorstroompunt-functie in Parkstad Limburg effectief is in het verminderen van het aantal uitkeringsgerechtigden en het verhogen van het aantal werkende jongeren en schoolinschrijvingen.

Onderstaande geeft de uitkomsten van de twee alternatieven weer:

Tabel 6. Uitkomsten project- en nulalternatief – 23-jarigen 2021/2022 in Parkstad Limburg

Status jongere	Aantal 23-jarigen (nulalternatief)	Aantal 23-jarigen (projectalternatief)	Vershil in procenten
Startkwalificatie	1.894	1.860	-1,80
Alleen uitkering	162	120	-25,93
Combinatie van werk en uitkering	30	29	-3,33
Geen inkomen bekend	38	27	-27,03
Niet bekend bij het Doorstroompunt	124	125	0,81
Schoolinschrijving	81	94	16,05
Werk meer dan 12 uur/300 euro per week	176	263	49,43
Werk minder dan 12 uur/300 euro per week	32	20	-37,50

3.1.4 Kosten en baten

De ondersteuning van jongeren door het Doorstroompunt Parkstad Limburg levert de maatschappij € 17,25 miljoen op ten opzichte van het nulalternatief. Per jongere bedraagt dit effect € 6.796. De investering in het beleid kost de Nederlandse staat ten opzichte van het nulalternatief aan directe interventie- en onderwijskosten € 1,26 miljoen. Daarnaast investeren private partijen € 0,90 miljoen in extra onderwijskosten. De effecten op het gebied van criminaliteit en zorgkosten zijn ook positief.

De verschillen in uitkomsten tussen het project- en nulalternatief laten zien dat het beleid met name resulteert in minder uitkeringsgerechtigden, meer werkenden en meer jongeren met schoolinschrijvingen. Van deze laatste groep jongeren behaalt in het model uiteindelijk 66% alsnog een startkwalificatie en hebben deze jongeren een grotere kans op werk, een hoger loon en minder zorgkosten.

De baten worden met name gedreven door een verschuiving van private inkomsten uit uitkeringen naar loon en de uit deze arbeid voortkomende toegevoegde waarde.

Tabel 7. Cumulatieve maatschappelijke kosten en baten: Doorstroompunt-aanpak Parkstad Limburg vs. nulalternatief – in euro's³

	Totaal	Per jongere	Verandering t.o.v. nulalternatief
Consumenten			
Loon	(18,31 miljoen)	(7.214)	- 0,97 %
Uitkeringen	(14,96 miljoen)	(5.895)	- 14,83 %
Opleidingskosten	0,48 miljoen	188	+ 16,05 %
Maatschappij			
Toegevoegde waarde	(8,58) miljoen	(3.379)	+ 1,46 %
Criminaliteit	1,73 miljoen	680	+ 0,55 %
Zorgkosten	0,91 miljoen	359	+ 0,19 %
Participatie-effect	PM	PM	
Dagbesteding	PM	PM	
Overheid			
Kosten Doorstroompunt	(1,26 miljoen)	(498)	
Onderwijs	0,90 miljoen	355	+ 16,05 %
Belastingen/uitkeringen			

³ Negatieve waarden () geven extra kosten ten opzichte van het nulalternatief weer.

	Totaal	Per jongere	Verandering t.o.v. nulalternatief
Inkomstenbelasting	(8.414) miljoen	(3.315)	- 1,63 %
Uitkeringen	(18,01 miljoen)	(7.117)	- 14,71 %
Totaal	17,25 miljoen	6.796	+ 0,65 %

Interpretatie van de MKBA

4.1 Wat zeggen de uitkomsten van de MKBA?

De uitkomsten van de MKBA tonen aan dat de maatschappelijke baten van de uitvoering van de Doorstroompunt-functie in beide regio's hoger zijn dan de maatschappelijke kosten. Deze uitkomsten worden vooral gedreven door jongeren die in het nulalternatief uitkeringsgerechtigd zijn, in het beleidsalternatief een baan vinden. Dit resulteert in hogere private inkomsten en toegevoegde waarde voor producenten en de rest van de maatschappij.

De gegevens tonen aan dat de huidige Doorstroompunt-functie effectief is in het begeleiden van vsv'ers naar een betaalde baan. Daarnaast heeft in het beleidsalternatief een groter aandeel van de jongeren een schoolinschrijving op hun 23ste dan in het nulalternatief. Dit verhoogt de kans dat een groter aandeel van de jongeren uiteindelijk een startkwalificatie behaalt.⁴

4.2 Wat zijn de belangrijkste factoren die de uitkomsten bepalen?

Startkwalificaties

De uitkomsten van de MKBA tonen relatief kleine effecten van de doorstroompuntfunctie op het behalen van een startkwalificatie: +0,13% in NMD en -1,8% in PL.

De resultaten van de MKBA worden voornamelijk beïnvloed door de variabele startkwalificaties. In de effectenarena verlopen veel effecten, zoals het effect op zorgkosten, criminaliteit en uitkeringen, via startkwalificaties. Dit houdt in dat het huidige onderzoek veronderstelt dat effecten sterk afhankelijk zijn van het al dan niet behalen van een startkwalificatie. In de berekening is wel rekening gehouden met het feit dat jongeren met een schoolinschrijving wel in opvolgende jaren hun startkwalificatie halen⁴. Door deze methodische keuze kan het effect van startkwalificaties op de uitkomsten van de Mgba onderschat zijn.

Schoolinschrijving

Daarbij zien we dat 18,6% (NMD) en 16,05% (PL) meer jongeren een schoolinschrijving hebben op hun 23ste. Het uitgangspunt van veel Doorstroompunten is om jongeren in eerste instantie terug te begeleiden naar een opleiding. Dit verhoogt de kans om op latere leeftijd alsnog een startkwalificatie te behalen, een beter betaalde baan te vinden, een grotere bijdrage te leveren aan het nationaal inkomen en/of uit de criminaliteit te blijven.

⁴ In de MKBA-berekening is ervan uitgegaan dat een deel van de groep jongeren die op hun 23ste een schoolinschrijving heeft, alsnog een startkwalificatie behaalt. In de eerste drie jaren nadat de jongeren de doelgroep van het Doorstroompuntverlaten hebben, behaalt ieder jaar 30% van de groep een startkwalificatie. Na drie jaar heeft 66% een startkwalificatie behaald. 34% van deze groep behaalt nooit een startkwalificatie.

Hoger inkomen

De uitkomsten van MKBA worden daarnaast gedreven doordat in het projectalternatief 53,23% (NMD) en 49,43% (PL) meer jongeren op hun 23ste een baan vinden dan in het nulalternatief. Als we bijvoorbeeld kijken naar het beleid in NMD lijkt dit er in te slagen om jongeren die anders een uitkering aan zouden vragen te begeleiden naar een baan. Doordat jongeren aan het werk zijn genereren ze veelal een hoger inkomen voor henzelf, dragen ze bij aan het nationaal inkomen en zijn ze niet afhankelijk van een uitkering.

Onderwijs- en opleidingskosten

Naarmate er meer jongeren een schoolinschrijving hebben en dus onderwijs volgen, brengt dit ook kosten met zich mee. Zowel de schoolgaande jongere als de overheid betaalt respectievelijk opleidings- en onderwijskosten. Hoewel deze kosten procentueel veel toenemen in het projectalternatief (18% voor NMD, en 16,05% voor PL), zijn de kosten in absolute zin niet erg hoog. Hierdoor blijven de kosten in het projectalternatief laag genoeg zodat de baten hoger blijven dan de kosten en er in totaal een positief eindresultaat is.

4.3 Welke mogelijkheden heeft de Doorstroompunt-regio om haar maatschappelijke kosten te verlagen en haar maatschappelijke baten te vergroten?

De resultaten van de MKBA tonen aan dat de uitvoering van de Doorstroompunt-functie leidt tot een groter aandeel jongeren dat aan het werk is. De Doorstroompunten slagen er samen met partners in om jongeren te begeleiden naar geschikt werk. Daarnaast slaagt de Doorstroompunt-regio erin om meer jongeren te begeleiden naar een schoolinschrijving. Het effect op het aantal jongeren dat op hun 23ste een startkwalificatie heeft is zeer beperkt of zelfs licht negatief in het geval van Parkstad Limburg.

Dit laatste effect wordt mogelijk beïnvloed door twee factoren:

1. Een aantal jongeren valt na een schoolinschrijving weer uit en wordt opnieuw vsv'er.
2. Jongeren die begeleid worden naar een schoolinschrijving hebben op hun 23ste nog geen startkwalificatie behaald.

Aanvullend beleid op het behalen van een startkwalificatie

De wettelijke taak van Doorstroompunt-regio's richt zich op het begeleiden van vsv'ers naar school of werk. Deze begeleiding stopt zodra een jongere zich heeft ingeschreven op een school of aan het werk is. Er is vanuit het Doorstroompunt geen aanvullend beleid om ervoor te zorgen dat jongeren die eenmaal op school zitten, deze opleiding ook afmaken. Mogelijk zal het inzetten op begeleiding van deze specifieke groep jongeren door school of het Doorstroompunt de kans dat deze voormalige vsv'ers de opleiding ook daadwerkelijk afmaken vergroten.

Aanvullend beleid wat terugleiden naar school makkelijker maakt

De MKBA toont aan dat meer jongeren werk vinden ten opzichte van het nulalternatief en dat meer jongeren een schoolinschrijving hebben. Hoewel beide effecten positief zijn kan de positie van jongeren op arbeidsmarkt op latere leeftijd versterkt worden door aanvullende beleid gericht op het terug begeleiden naar school. Een jongere met startkwalificatie heeft gemiddeld een hoger loon, een grotere kans op een baan en een lagere kans om in de criminaliteit te belanden. Een jongere zonder startkwalificatie die mede door de begeleiding van het Doorstroompunt een baan vindt, zal bij het verliezen van de baan op latere leeftijd gemiddeld meer moeite hebben om nieuw werk te vinden.

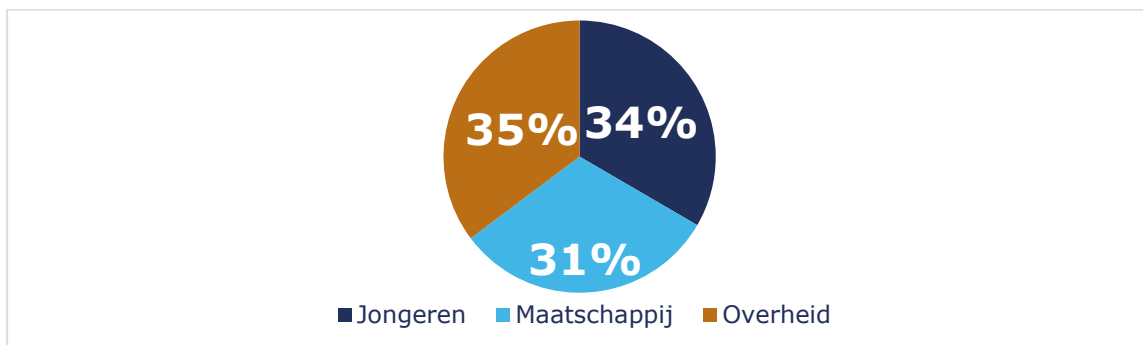
Een Doorstroompunt zou bijvoorbeeld meer kunnen richten op preventieve begeleiding op scholen om uitval te voorkomen. Doorstroompunten kunnen deze begeleiding zelf oppakken, scholen kunnen deze begeleiding oppakken, of er kunnen in een regionaal plan afspraken over worden gemaakt. Als een jongere eenmaal is uitgeschreven, is het moeilijker om deze weer terug naar school te begeleiden⁵. Daarnaast kunnen Doorstroompunten jongeren die willen werken (vaker) stimuleren om een traject te volgen waarbij zij tegelijkertijd kunnen werken en een vorm van scholing volgen, bijvoorbeeld een module. Tot slot kunnen landelijke maatregelen, zoals flexibele instroommomenten voor opleidingen, jongeren helpen bij de terugkeer naar school⁶.

4.4 Wat kan in zijn algemeenheid gesteld worden over de maatschappelijke kosten en baten van de Doorstroompunt-functie?

De resultaten van de MKBA laten zien dat een Doorstroompunt met een relatief kleine investering (in NMD ongeveer € 450.000,- en in PL € 270.000,-) aan personele inzet in de daaropvolgende 52 jaren een veelvoud (€33 miljoen in NMD en in PL €17 miljoen) daarvan aan netto maatschappelijke baten weet te genereren. Waar dit op de totale baten slechts een toename van 1% is, is de investering ook gering: de Doorstroompunt-functie heeft zichzelf snel terugverdiend. Dit positieve effect zal hoogstwaarschijnlijk in elke regio in Nederland zichtbaar zijn.

In de MKBA blijkt dat zowel het terugleiden naar werk als naar school succesvol is en bijdraagt aan een positieve MKBA. Jongeren die door het Doorstroompunt begeleid worden naar werk verdienen meteen een loon, hebben minder kans om in aanraking te komen met justitie en hoeven geen uitkering aan te vragen. Daarnaast betalen ze ook meer belasting over hun inkomen. Van de jongeren die door het Doorstroompunt begeleid worden naar school behaalt 2/3^e binnen drie jaar een startkwalificatie. Deze jongeren hebben op latere leeftijd gemiddeld een hoger loon, een grotere kans om een baan te vinden en te behouden en een kleinere kans om in aanraking met justitie te komen.

We zien dat de baten van de Doorstroompunt-functie evenredig verdeeld zijn over de jongeren zelf, de overheid en de rest van de maatschappij (zie figuur 11). Iedere groep krijgt ongeveer 1/3^e van de maatschappelijke baten. De jongeren voornamelijk in de vorm van extra inkomen, de overheid bespaart met name op de kosten van uitkeringen en de maatschappij heeft met name voordeel van de extra toegevoegde waarde die een werkende jongere genereert.

Figuur 4 Verdeling netto baten over de jongeren zelf, maatschappij en de overheid

⁵ De werkagenda mbo en de Wet van school naar duurzaam werk bevatten maatregelen gericht op het preventief begeleiden van mbo-studenten om uitval te voorkomen.

⁶ In de 'Kamerbrief over uitwerking Actieplan voorkomen voortijdig schoolverlaten en begeleiden naar een kansrijke toekomst' uit oktober 2023 worden meerdere instroommomenten in het mbo benoemd als actiepunten.

Bijlage 1. Verantwoording van de MKBA

B.1.1 Onderbouwing van afbakening, bepaling en waardering van effecten

De MKBA is uitgevoerd op basis van het cohort in de Doorstroompunt-regio's NMD en PL dat in het verslagjaar 2021/2022 23 jaar geworden is. Dit betreft alle jongeren in de regio die in dit schooljaar 23 jaar zijn geworden. Dit cohort bestaat in NMD uit 1879 jongeren en in PL uit 2537 jongeren. Voor deze jongeren zijn de in hoofdstuk 3 benoemde effecten van de Doorstroompunt-functie doorgerekend. De effecten en bijbehorende kosten en baten zijn voor iedere jongere van 18-jarige tot 70-jarige leeftijd meegenomen (voor in totaal 52 jaren). Alle kosten en baten worden gediscoteerd naar het moment dat de jongere 18 jaar was. De gehanteerde discontovoet van 2,25% is conform de richtlijn van de werkgroep discontovoet van het Ministerie van Financiën (Werkgroep discontovoet 2020, 2020).

Onderstaande paragrafen beschrijven per effect de gehanteerde kengetallen en de toegepaste rekenmethode.

4.4.1 Loon

Tabel 8 Kengetallen private inkomsten

Beschrijving kengetal	Kengetal	Toelichting
Gemiddeld loon naar verdeling onderwijsniveau 25 – 35 jarigen ^{a,b}	€ 48.219	Berekend op basis van verdeling onderwijsniveau onder 25-35-jarigen en het gemiddelde loon per onderwijsniveau
Gemiddeld loon zonder startkwalificatie ^a	€ 25.500	
Gemiddeld loon mbo ^a	€ 34.800	
Loon jongeren z. startkwalificatie <12 uur per week werken/Combinatie werk en uitkering	€ 10.400	Berekend op basis van een brutoloon van 300 euro per week
Bruto arbeidsparticipatie met startkwalificatie ^c	91,85%	Gemiddelde bruto arbeidsparticipatie 25 tot 35 jarigen in de periode 2013 t/m 2022
Bruto arbeidsparticipatie zonder startkwalificatie ^c	75,46%	Gemiddelde bruto arbeidsparticipatie 25 tot 35 jarigen in de periode 2013 t/m 2022
Kans op werkloosheid met startkwalificatie ^c	4,36%	Gemiddeld werkloosheidspercentage 25 tot 35 jarigen in de periode 2013 t/m 2022

Beschrijving kengetal	Kengetal	Toelichting
Kans op werkloosheid zonder startkwalificatie ^c	9,2%	Gemiddeld werkloosheidspercentage 25 tot 35 jarigen in de periode 2013 t/m 2022
Gemiddeld belastingtarief € 25.500,- ^d	7,2%	Inkomstenbelasting incl. algemene heffingskorting en arbeidskorting
Gemiddeld belastingtarief € 48.219,- ^d	24,7%	Inkomstenbelasting incl. algemene heffingskorting en arbeidskorting
Gemiddeld belastingtarief € 10.400,- ^d	0%	Inkomstenbelasting incl. algemene heffingskorting en arbeidskorting
Gemiddeld belastingtarief € 34.800,- ^d	15,97%	Inkomstenbelasting incl. algemene heffingskorting en arbeidskorting
Terugval naar bijstand na 1 jaar ^e	20%	
Terugval naar bijstand na 5 jaar ^e	35%	

Noot: ^aKnab Bank (2023) ^bMinisterie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap (2023) ^cCentraal Bureau voor de Statistiek (2023e) ^dWebbridge (2023) ^eVan Dodeweerd et al. (2019)

Effect

Het behalen van een startkwalificatie hangt samen met de kans om deel te nemen aan de arbeidsmarkt en de kans op werkloosheid. Daarnaast hebben jongeren zonder startkwalificatie die op hun 23ste reeds aan het werk zijn vanaf dat moment allemaal een inkomen. Een deel hiervan zal deze baan op enig moment verliezen. Op dat moment hebben ze dezelfde kans als de overige jongeren zonder startkwalificatie.

Kwantificering

De private inkomsten worden berekend door iedere groep te vermenigvuldigen met de respectievelijke bruto arbeidsparticipatie, werkkans (1- kans op werkloosheid), loon en (1 - toepasbare belastingtarief).

De groep die geen startkwalificatie heeft en door inzet van het Doorstroompunt op hun 23ste aan het werk blijven in het model allen aan het werk. Na 1 jaar valt 20% terug naar het gemiddelde, na 5 jaar valt 35% terug naar het gemiddelde.

De jongeren die op 23-jarige leeftijd een schoolinschrijving hebben en in de daaropvolgende drie jaren een startkwalificatie behaald, krijgen in het MKBA-model een gemiddeld loon voor een mbo'er.

4.4.2 Uitkering

Tabel 9 Kengetallen uitkeringen

Beschrijving kengetal	Kengetal	Toelichting
Gemiddelde kosten bijstandsuitkering ^a	€ 15.000	

Beschrijving kengetal	Kengetal	Toelichting
Gemiddelde kosten ww ^b	€ 19.682	Berekend door de in 2021 uitgekeerde bedragen voor de WW te delen door het aantal uitkeringsgerechtigden.
Gemiddelde kosten arbeidsongeschiktheiduitkering/ziektewet ^b	€ 16.489	Berekend door de in 2021 uitgekeerde bedragen voor arbeidsongeschiktheid te delen door het aantal uitkeringsgerechtigden.
Bruto arbeidsparticipatie met startkwalificatie ^c	91,85 %	Gemiddelde bruto arbeidsparticipatie 25 tot 35 jarigen in de periode 2013 t/m 2022
Bruto arbeidsparticipatie zonder startkwalificatie ^c	75,46 %	Gemiddelde bruto arbeidsparticipatie 25 tot 35 jarigen in de periode 2013 t/m 2022
Kans op werkloosheid met startkwalificatie ^c	4,36 %	Gemiddeld werkloosheidspercentage 25 tot 35 jarigen in de periode 2013 t/m 2022
Kans op werkloosheid zonder startkwalificatie ^c	9,2 %	Gemiddeld werkloosheidspercentage 25 tot 35 jarigen in de periode 2013 t/m 2022
Gemiddeld belastingtarief € 15.000,- ^d	16,5 %	Inkomstenbelasting incl. algemene heffingskorting, excl. arbeidskorting
Gemiddeld belastingtarief € 19.682,- ^d	21,3 %	Inkomstenbelasting incl. algemene heffingskorting, excl. arbeidskorting
Gemiddeld belastingtarief € 16.489,- ^d	18,3 %	Inkomstenbelasting incl. algemene heffingskorting, excl. arbeidskorting
Percentage werklozen met WW uitkering ^e	19,17 %	Gemiddeld percentage werklozen met een WW-uitkering in de periode 2018 - 2022
Percentage werklozen met bijstandsuitkering ^f	14,29 %	
Aandeel langdurig zieken/arbeitsongeschikten niet beroepsbevolking (25 tot 65 jaar) ^g	35,50%	Berekend door het aantal zieken/arbeitsongeschikten tussen de 25 en 65 jaar te delen door de niet-beroepsbevolking tussen de 25 en 65 jaar.

Noot: ^aLubbe & Larsen (2020) ^bCentraal Bureau voor de Statistiek (2023d) ^cCentraal Bureau voor de Statistiek (2023e) ^dWebbridge (2023) ^eCentraal Bureau voor de Statistiek (2022b) ^fCentraal Bureau voor de Statistiek (2021) ^gCentraal Bureau voor de Statistiek (2022a)

Effect

Het behalen van een startkwalificatie hangt samen met de kans om deel te nemen aan de arbeidsmarkt en de kans op werkloosheid. Een deel van de niet-beroepsbevolking en werklozen krijgt

een uitkering. Daarnaast gaan we ervan uit dat de jongeren die op hun 23ste reeds een uitkering hebben, deze hun hele leven behouden.

Kwantificering

De private inkomsten van uitkeringen worden berekend door iedere groep te vermenigvuldigen met de respectievelijke bruto arbeidsparticipatie, werkkans (1-kans op werkloosheid), kans op uitkering en het toepasbare belastingtarief.

De groep die geen startkwalificatie heeft en ondanks inzet van het Doorstroompunt op hun 23ste een uitkering heeft, behoudt in het model hun uitkering en vindt ook op latere leeftijd geen baan.

De kosten van de uitkeringen voor de overheid worden berekend door de verschillende uitkeringsgerechtigden in het cohort te vermenigvuldigen met de bijbehorende uitkering.

4.4.3 Toegevoegde waarde

Tabel 10 Kengetallen toegevoegde waarde

Beschrijving kengetal	Kengetal	Toelichting
Gemiddeld loon naar verdeling onderwijsniveau 25 – 35 jarigen ^{a,b}	€ 48.219	Berekend op basis van verdeling onderwijsniveau 25-35 jarigen en gemiddeld loon per onderwijsniveau
Gemiddeld loon zonder startkwalificatie ^a	€ 25.500	
Loon jongeren z. startkwalificatie <12 uur per week werken/Combinatie werk en uitkering	€ 10.400	Berekend op basis van een brutoloon van 300 euro per week
Bruto arbeidsparticipatie met startkwalificatie ^c	91,85%	Gemiddelde bruto arbeidsparticipatie 25 tot 35 jarigen in de periode 2013 t/m 2022
Bruto arbeidsparticipatie zonder startkwalificatie ^c	75,46%	Gemiddelde bruto arbeidsparticipatie 25 tot 35 jarigen in de periode 2013 t/m 2022
Kans op werkloosheid met startkwalificatie ^c	4,36%	Gemiddeld werkloosheidspercentage 25 tot 35 jarigen in de periode 2013 t/m 2022
Kans op werkloosheid zonder startkwalificatie ^c	9,2%	Gemiddeld werkloosheidspercentage 25 tot 35 jarigen in de periode 2013 t/m 2022
Arbeidsinkomensquote ^d	74,6%	Arbeidsinkomensquote in 2022 voor alle economische sectoren
Terugval naar bijstand na 1 jaar ^e	20%	
Terugval naar bijstand na 5 jaar ^e	35%	

Noot: ^aKnab Bank (2023) ^bMinisterie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap (2023) ^cCentraal Bureau voor de Statistiek (2023e) ^dCentraal Bureau voor de Statistiek (2023b) ^eVan Dodeweerd et al. (2019)

Effect

Werkenden dragen meer bij aan de Nederlandse economie dan wat zij aan loon verdienen. Het deel van het nationaal inkomen dat dient als beloning voor arbeid wordt uitgedrukt in de arbeidsinkomensquote.

Kwantificering

De extra bijdrage die werkenden aan het nationaal inkomen leveren is in de MKBA berekend door iedere groep te vermenigvuldigen met de respectievelijke bruto arbeidsparticipatie, werkkans (1-kans op werkloosheid), loon en de arbeidsinkomensquote.

De groep die geen startkwalificatie heeft en door inzet van het Doorstroompunt op hun 23ste aan het werk zijn, blijven in het model allen aan het werk. Na 1 jaar valt 20% terug naar het gemiddelde, na 5 jaar valt 35% terug naar het gemiddelde.

4.4.4 Criminaliteit

Tabel 11 Kengetallen criminaliteit

Beschrijving kengetal	Kengetal	Toelichting
Kans dat niet schoolgaande jongeren zonder startkwalificatie van 15 - 27 jaar in aanraking met politie komen (gemiddelde 2002 tot 2010) ^a	6,10%	Gemiddelde kans in de periode 2002 tot 2010
Kans dat niet schoolgaande jongeren met startkwalificatie van 15 - 27 jaar in aanraking met politie komen (gemiddelde 2002 tot 2010) ^a	1,70%	Gemiddelde kans in de periode 2002 tot 2010
Kans dat niet schoolgaande, werkloze jongeren zonder startkwalificatie 15 - 27 jaar in aanraking met politie komen ^a	11,30%	Gemiddelde kans in de periode 2008 tot 2010
Kans dat niet schoolgaande, werkloze jongeren met startkwalificatie 15 - 27 jaar in aanraking met politie komen ^a	4,00%	Gemiddelde kans in de periode 2008 tot 2010
Aantal jongeren verdacht van een misdrijf 12 - 25 jaar ^b	1,60%	
Kans op criminaliteit zonder startkwalificatie ^c	8%	
Kans op criminaliteit met startkwalificatie ^c	4%	
Maatschappelijke kosten criminaliteit ^c	€ 91.600	

Noot: ^aCentraal Bureau voor de Statistiek (2011) ^bKessels & Derksen (2022) ^cLubbe & Larsen (2020)

Effect

Een literatuurstudie naar versterkende factoren van criminaliteit toont aan dat er in meerdere studies een verband is tussen werkloosheid en ouderschap van criminaliteit (Servaas et al., 2021). Daarnaast komt voortijdig schoolverlaten naar voren als een risico verhogende factor voor jeugdcriminaliteit, net als het hebben van slechte schoolprestaties. Door meer jongeren te begeleiden naar werk nemen mogelijk de maatschappelijke kosten voor criminaliteit af.

Kwantificering

De kosten voor criminaliteit worden tot de leeftijd van 27 jaar berekend door de verschillende groepen te vermenigvuldigen met het bijbehorende kengetal die de kans om met de politie in

aanraking te komen beschreven. Deze kansen worden vervolgens vermenigvuldigd met de maatschappelijke kosten van criminaliteit. De jongeren die een startkwalificatie hebben of op school zitten worden gekoppeld aan het gemiddelde aantal jongeren dat van een misdrijf verdacht wordt (1,6%).

Vanaf 27 jaar wordt er geen onderscheid meer gemaakt tussen werkenden en niet werkenden door het ontbreken van data. Vanaf dat moment wordt er gerekend met de kans op criminaliteit met/zonder startkwalificatie.

4.4.5 Zorgkosten

Tabel 12 Kengetallen zorgkosten

Beschrijving kengetal	Kengetal	Toelichting
Jaarlijkse zorgkosten zonder startkwalificatie ^a	€ 3.810	Prijspeil 2003
Jaarlijkse zorgkosten met startkwalificatie ^a	€ 3.314	Prijspeil 2003
Toename zorgkosten 2003 – 2021 ^b	89,61%	Berekend door de zorgkosten in 2021 te delen door de zorgkosten in 2003

Noot: ^aKunst et al. (2007) ^bCentraal Bureau voor de Statistiek (2023c)

Effect

De sociaaleconomische positie van Nederlanders is bepalend voor de mate van zorggebruik. Uit onderzoek van Kunst et al. (2007) blijkt dat de sociaaleconomische positie vooral van invloed zijn op hun gebruik van geestelijke gezondheidszorg (GGZ), maatschappelijk werk, wijkverpleging en gezinszorg.

Kwantificering

Bovenstaande kengetallen geven de relatie tussen het al dan niet in bezit zijn van een startkwalificatie en zorgkosten in 2003 weer. Deze kengetallen zijn gecorrigeerd met de toename van zorgkosten in de periode 2003 – 2021. Vervolgens zijn de zorgkosten in de MKBA berekend door de groepen met en zonder startkwalificatie te vermenigvuldigen met de respectievelijke jaarlijkse zorgkosten. Deze kosten zijn vanaf 23 jarige leeftijd in het model meegerekend.

4.4.6 Belastinginkomsten overheid

Tabel 13 Kengetallen belasting

Beschrijving kengetal	Kengetal	Toelichting
Belastingtarief gemiddeld loon zonder startkwalificatie € 25500,- ^a	7,2%	Inkomstenbelasting incl. algemene heffingskorting en arbeidskorting
Belastingtarief gemiddeld loon naar verdeling onderwijsniveau 25 – 35 jarigen € 48.219,- ^a	24,7%	Inkomstenbelasting incl. algemene heffingskorting en arbeidskorting
Belastingtarief gemiddeld loon mbo € 34.800,- ^a	15,97%	Inkomstenbelasting incl. algemene heffingskorting en arbeidskorting

Beschrijving kengetal	Kengetal	Toelichting
Belastingtarief loon jongeren z. startkwalificatie <12 uur per week werken/Combinatie werk en uitkering € 12.400,- ^a	0,0%	Inkomstenbelasting incl. algemene heffingskorting en arbeidskorting
Gemiddeld belastingtarief Bijstandsuitkering € 15000,- ^a	16,5%	Inkomstenbelasting incl. algemene heffingskorting, excl. arbeidskorting
Belastingtarief Werkloosheidsuitkering € 19682,- ^a	21,3%	Inkomstenbelasting incl. algemene heffingskorting, excl. arbeidskorting
Belastingtarief Arbeidsongeschiktheidsuitkering € 16489,- ^a	18,3%	Inkomstenbelasting incl. algemene heffingskorting, excl. arbeidskorting

Noot: ^aWebbridge (2023)

Effect

De overheid genereert inkomsten door belasting te heffen op het loon van werknemers en de uitkering van uitkeringsgerechtigden in Nederland.

Kwantificering

De belastinginkomsten voor de Nederlandse overheid is berekend door het loon/uitkering van de verschillende groepen te vermenigvuldigen met het respectievelijke belastingtarief.

4.4.7 Interventie en onderwijskosten

Tabel 14 Kengetallen onderwijskosten

Beschrijving kengetal	Kengetal	Toelichting
Overheidslasten mbo per leerling ^a	€ 10.562	Uitgaven aan het mbo/vavo door de overheid in 2020 gedeeld door het totaal aantal leerlingen
Overige kosten mbo per leerling ^a	€ 5.590	Uitgaven door private partijen incl. huishoudens aan het mbo/vavo in 2020 gedeeld door het totaal aantal leerlingen

Noot: ^aCentraal Bureau voor de Statistiek (2023a)

Effect

De jongeren die de Doorstroompunt-regio weer terug naar school gaan, genieten extra jaren onderwijs. Het faciliteren van het onderwijs brengt kosten voor de overheid als private partijen met zich mee.

Kwantificering

De kosten voor de extra jaren onderwijs worden berekend door het aantal vsv'ers die weer een schoolinschrijving hebben te vermenigvuldigen met de kosten voor de overheid en overige partijen uit de bovenstaande tabel. De vsv'ers die op 23 jarige leeftijd een schoolinschrijving hebben nemen we aan dat voor de daaropvolgende 3 jaren, ieder jaar 30% van deze groep een startkwalificatie behaald. Op 26 jarige leeftijd heeft 66% van deze groep een startkwalificatie behaald.

B.1.2 Wat zijn de belangrijkste kennishiaten en hoe is hiermee omgegaan?

In voorliggende MKBA is het streven geweest om zoveel mogelijk maatschappelijke kosten en baten te kwantificeren en moneteriseren. Dit bleek niet voor elk effect mogelijk. In sommige gevallen konden we inhoudelijke en financiële effecten niet goed duiden. In andere gevallen was er geen geschikte bron binnen de literatuur te vinden. In deze paragraaf beschrijven we een aantal kennishiaten en geven we aan hoe er in deze MKBA met kennishiaten is omgegaan.

Aandeel jongeren dat een startkwalificatie behaalt na 23-jarige leeftijd

De Doorstroompunt-regio's mogen bij DUO gegevens opvragen van jongeren die in de doelgroep van het Doorstroompunt zitten. Zodra een jongere weer naar school gaat of 23 jaar wordt zijn deze gegevens niet meer beschikbaar. Dit heeft in de MKBA tot gevolg dat we geen zicht hebben welk aandeel van de jongeren dat op 23-jarige leeftijd een schoolinschrijving heeft ook daadwerkelijk een startkwalificatie behaalt.

Dit vraagstuk is voorgelegd aan de expertgroep. In de expertgroep hebben we op basis van landelijke OCW-data gezien dat op 20, 21 en 22 jarige leeftijd ieder jaar ongeveer 30% van de jongeren een startkwalificatie behaalt en dat dit percentage redelijk stabiel is. Op basis van deze data is de aanname gedaan dat een jongere met een schoolinschrijving nog 3 jaar op school blijft en ieder jaar 30% van de jongeren alsnog een startkwalificatie behaalt. Na deze 3 jaar heeft 34% van deze groep jongeren geen startkwalificatie behaald. De overige 66% behaalt deze startkwalificatie wel.

Jongeren in dagbesteding, zorg en leer-werktrajecten

Een kleine groep vsv'ers wordt begeleid naar dagbesteding, zorg en leer-werktrajecten. De kosten van deze verschillende voorzieningen zijn moeilijk te kwantificeren doordat informatie ontbreekt over welk type zorg de vsv'ers precies krijgen en voor welke duur. Bij leer-werktrajecten is ook lastig te bepalen wat het de werkgever kost en oplevert.

In de MKBA hebben we deze groep behandeld als iedere andere jongere zonder startkwalificatie. Deze jongeren hebben een bepaalde kans om deel te nemen aan de arbeidsmarkt, alsook een kans om in de groep 'niet-beroepsbevolking' terecht te komen. In deze groep vallen ook mensen die arbeidsongeschikt zijn of andere zorg nodig hebben.

Participatie effect

De expertgroep gaf aan dat een jongere die werkt of naar school gaat een grotere bijdrage voor de maatschappij levert dan een jongere die werkloos is. Daarnaast voelt een jongere zich meer betrokken bij de samenleving. De Doorstroompunt-functie draagt door het begeleiden van jongeren naar werk en school aan dit effect bij.

We hebben echter geen geschikte bronnen voor dit effect gevonden. Het participatie-effect is daarom als PM post in de MKBA opgenomen.

Zorgkosten

De sociaaleconomische positie van Nederlanders is bepalend voor de mate van zorggebruik. Uit onderzoek van Kunst et al. (2007) blijkt dat de sociaaleconomische positie vooral van invloed zijn op hun gebruik van geestelijke gezondheidszorg (GGZ), maatschappelijk werk, wijkverpleging en gezinszorg.

Er zijn geen kengetallen beschikbaar die de relatie tussen werk en zorgkosten beschrijven. Om die reden zijn er kengetallen gebruikt die het verband tussen zorgkosten en het al dan niet hebben van een startkwalificatie beschrijven. Dit leidt waarschijnlijk tot een onderschatting van het effect in de

MKBA doordat de Doorstroompunt-functie met name leidt tot werk/een schoolinschrijving en niet direct tot een startkwalificatie.

B.1.3 Wat zijn de belangrijkste limitaties van het onderzoek?

Dit onderzoek kent een aantal methodologische beperkingen, die de uitkomsten waarschijnlijk hebben beïnvloed, of de betrouwbaarheid van de uitkomsten beperken.

Korte meetperiode

De data die zijn gebruikt voor de MKBA komen uit het schooljaar 2021/2022. In dit jaar is gekeken naar de effecten van de inzet van het doorstroompunt. Deze meetperiode van één jaar is kort om de lange termijn effecten van het Doorstroompunt op het behalen van startkwalificaties volledig met zekerheid te kunnen vaststellen. Jongeren die gedurende het schooljaar uitvallen en later weer instromen, hebben vaak meer tijd dan één jaar nodig om een startkwalificatie te behalen, onder andere omdat tussentijdse instroom vaak niet mogelijk is. Hierdoor kan het totale effect van het Doorstroompunt op het behalen van startkwalificaties onderschat worden.

Om hier recht aan te doen zijn de schoolinschrijvingen, en de kans om later alsnog een startkwalificatie te behalen, ook meegenomen in de berekeningen. Deze werkwijze hebben wij toegelicht op pagina 32.

Regionale verschillen

De resultaten kunnen beïnvloed worden door verschillen tussen regio's in de organisatie en regionale samenwerking van Doorstroompunten. In sommige regio's is de samenwerking intensiever en zijn de lijnen korter, wat kan leiden tot sterkere resultaten. Dit maakt het moeilijk om de resultaten direct te vergelijken tussen verschillende regio's en beperkt de generaliseerbaarheid van de bevindingen. De verhoudingen in andere regio's kunnen namelijk anders zijn.

Dataregistratie

Het doen van een MKBA vraagt om nauwkeurige cijfers en data. Doordat Doorstroompunten op verschillende wijzen data registeren, en hiervoor andere methoden en systemen gebruiken, is vergelijking van cijfers soms complex. Dit zou de betrouwbaarheid van de resultaten kunnen beïnvloeden.

B.1.4 Hoe is de MKBA tot stand gekomen, wie is erbij betrokken en in welke rol?

De MKBA is uitgevoerd in opdracht van Ingrado. Het projectteam werd gevormd door een onderzoeksteam van Berenschot.

Tijdens het onderzoek is er een groepsinterview gehouden met doorstroomcoaches, de databeheerder en de coördinator van de Doorstroompunt-regio NMD. Er is nauw contact geweest tussen Berenschot en de databeheerder om de data goed in het model te krijgen.

Ter validatie van de gebruikte methode is een expertgroep drie keer geconsulteerd voor advies. De expertgroep bestond uit de volgende functionarissen:

Tabel 15 Samenstelling Expertgroep

Organisatie	Functie
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap	Senior beleidsmedewerker mbo
Centerdata	Hoofd afdeling Survey Onderzoek
Gemeente Amersfoort	Teamcoördinator Doorstroompunt-jongerenloket

Daarnaast is de klankbordgroep (tabel 14) geconsulteerd voor advies over de beschrijving van de wijze van uitvoering van de Doorstroompunt-taken in de regio NMD en de kwantitatieve analyse in hoofdstuk 1.

In eerste instantie zou er een andere regio deelnemen naast NMD. Deze regio heeft uiteindelijk de data niet kunnen aanleveren op de gewenste en noodzakelijke wijze. Daardoor hebben we in een later stadium PL toegevoegd. Zij hebben dezelfde kaders gebruikt als NMD waardoor dezelfde onderzoeksaanpak mogelijk was.

Tabel 16 Samenstelling klankbordgroep

Organisatie	Functie
Gemeente Hoorn	Doorstroomcoördinator West-Friesland
Gemeente Utrecht	Doorstroomcoördinator Utrecht
Gemeente Haarlem	Coördinator en beleidsadviseur leerplicht, Doorstroompunten Voortijdig Schoolverlaten
Gemeente Amstelveen	Coördinator en beleidsmedewerker voortijdig schoolverlaten

Bijlage 2. Bronnenlijst

- Bakker, W., Dijkers, G., Killestijn, P., Schenk, R., & Rellum, C. (2020). *Sluitende aanpak voortijdig schoolverlaten en jongeren in een kwetsbare positie in Noord- en Midden Drenthe 2020-2024*. <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKewiWvou4homBAXI-qQKHd8NDJsQFnoECBAQAQ&url=https%3A%2F%2Fassen.bestuurlijkeinformatie.nl%2Fdocument%2FView%2F01520395-765e-49c9-85b4-0ff5041c35a1&usg=AOvVaw0Rw81uOgaofMuHdQrXM5oD&opi=89978449>
- Berenschot. (2023). *Notulen groepsgebesprek RMC Noord- en midden Drenthe*.
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2011, december 21). *Jongeren zonder startkwalificatie relatief vaak in aanraking met politie*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2011/51/jongeren-zonder-startkwalificatie-relatief-vaak-in-aanraking-met-politie>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2021, december 16). *Van alle werklozen had 1 op de 5 in 2020 een WW-uitkering*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2021/50/van-alle-werklozen-had-1-op-de-5-in-2020-een-ww-uitkering>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2022a, mei 17). *Arbeidsdeelname; binding met de arbeidsmarkt, 2003-2022*. <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/82922NED/table>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2022b, november 24). *Aantal werklozen met WW-uitkering in laatste twee jaar afgenomen*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2022/47/aantal-werklozen-met-ww-uitkering-in-laatste-twee-jaar-afgenomen>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2023a, maart 10). *Onderwijs; uitgaven aan onderwijs en CBS/OESO indicatoren*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/cijfers/detail/80393ned#>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2023b, juni 23). *StatLine - Arbeidsinkomensquote; bedrijfstak*. <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/84178NED/table>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2023c, juli 7). *StatLine - Zorguitgaven; kerncijfers*. <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/84047NED/table>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2023d, juli 31). *Tijdreeksen sociale zekerheid*. <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/03763/table>
- Centraal Planbureau. (2013). *Algemene leidraad voor maatschappelijke kosten-batenanalyse*. <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/blg-270482.pdf>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2023e, augustus 16). *Arbeidsdeelname; leeftijd en herkomst*. <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/85455NED/table?ts=1676450859770>
- Ingrado. (2021, maart 21). *Hoe is RMC vastgelegd in de wet?* <https://ingrado.nl/kennisbank/items/hoe-is-rmc-vastgelegd-in-de-wet>
- Kessels, R., & Derksen, E. (2022). *Criminaliteit - Jaarrapport Landelijke Jeugdmonitor 2022 | CBS*. <https://longreads.cbs.nl/jeugdmonitor-2022/criminaliteit/>

- Knab Bank. (2023, juli 12). *Modaal en gemiddeld inkomen per leeftijd, opleidingsniveau en branche*. <https://bieb.knab.nl/inkomsten-uitgaven/modaal-en-gemiddeld-inkomen-per-leeftijd-opleidingsniveau-en-branche>
- Kunst, A. E., Meerding, W. J., Varenik, N., Polder, J. J., & Mackenbach, J. P. (2007). *Sociale verschillen in zorggebruik en zorgkosten in Nederland 2003*. <https://rivm.openrepository.com/bitstream/handle/10029/16477/270751017.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Leerplicht Assen, & Doorstroompunt-regio Noord- en Midden Drenthe. (2022). *Memo samenwerking RMC-regio en Drenthe College*.
- Lubbe, M., & Larsen, V. (2020). *MKBA Regionaal VSV-programma West-Brabant*. <https://www.lpbl.nl/wp-content/uploads/2021/11/LPBL-MKBA-VSV-programma-ALGEMEEN-v17.11.pdf>
- Minister van Onderwijs Cultuur en Wetenschap. (2023). *Kamerstuk 26695, nr.142 - Hoofdlijnen aanvalsplan voorkomen voortijdig schoolverlaten en begeleiden naar een kansrijke toekomst*. <https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=2023D13651>
- Ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap. (2023). *Hoogst behaald onderwijsniveau*. <https://www.ocwincijfers.nl/sectoren/onderwijs-algemeen/hoogst-behaald-onderwijsniveau>
- Mouter, N., Hulsker, W., Van Ommeren, K., Pluut, Z., & Voerknecht, H. (z.d.). *Wat is een maatschappelijke kosten-batenanalyse (MKBA)?* Geraadpleegd 20 september 2023, van <https://www.mkba-informatie.nl/mkba-basics/eerste-hulp-bij-mkba/wat-doet-een-mkba/>
- Nederlands Jeugdinstituut. (2023, mei 25). *Cijfers voortijdig schoolverlaten*. <https://www.nji.nl/cijfers/voortijdig-schoolverlaten>
- Doorstroompunt-regio Noord- en Midden Drenthe. (z.d.). *Visie op werkwijze RMC Noord- en Midden Drenthe*.
- Doorstroompunt-regio Noord- en Midden Drenthe. (2022). *Jaarverslag RMC oktober 2020 - 2021*. <https://assen.bestuurlijkeinformatie.nl/Reports/Document/8e76609b-c948-49a9-ad36-882845b8d734?documentId=8b1bd442-81b4-435a-a18a-078a2a57ea40>
- Doorstroompunt-regio Noord- en Midden Drenthe. (2023a). *Huisbezoeken vanuit het RMC*.
- Doorstroompunt-regio Noord- en Midden Drenthe. (2023b). *Oplegger bij documenten voor MKBA van de reguliere RMC-aanpak regio 07 Noord Midden Drenthe*.
- Servaas, L., Weerman, F., & Fischer, T. (2021). *Risico-, versterkende en beschermende factoren voor crimineel gedrag Een literatuuronderzoek naar de wetenschappelijke stand van zaken*. <http://hdl.handle.net/1765/135248>
- Van der Steeg, M., & Webbink, D. (2006). *Voortijdig schoolverlaten in Nederland: omvang, beleid en resultaten*. <https://www.cpb.nl/sites/default/files/publicaties/download/voortijdig-schoolverlaten-nederland-omvang-beleid-en-resultaten.pdf>
- Van Dodeweerd, M., Van der Harg, A., Kuiper, F., & Wajer, S. (2019). *Factsheet Herinstroom in de bijstand*.
- Webbridge. (2023). *Netto inkomen berekenen*. <https://www.berekenhet.nl/werk-en-inkomen/bruto-netto-inkomen.html>

Werkgroep discontovoet 2020. (2020). *Rapport Werkgroep discontovoet 2020*.
<https://open.overheid.nl/documenten/ronl-d985cdc5-5da7-4644-be09-4c22bfa885be/pdf>

Bijlage 3. Dossierfases

Fase	Bijbehorende kenmerken	Beschrijving van de situatie van de jongere
Administratie		De Doorstroompunt-administratie heeft een Doorstroompunt-dossier aangemaakt en is nog bezig met het uitzoeken van een aantal zaken alvorens het dossier over te dragen aan de doorstroomcoach
Ingeschreven		De Doorstroompunt-administratie is klaar met het onderzoek naar de jongere en heeft het dossier overgedragen aan de doorstroomcoach (via een taak in Carel). De TB heeft het dossier nog niet opgepakt
In behandeling		De doorstroomcoach heeft het dossier opgepakt en onderneemt actie om in contact te komen met de jongere of zijn/haar netwerk. Deze fase blijft actief zo lang de doorstroomcoach "tijd" aan de jongere besteed
Dagbesteding	BAB-dagbesteding	De jongere heeft een BAB (baan afspraak baan) in combinatie met dagbesteding. Kan ook bij fase Monitor-Werk worden gebruikt
	Dagbesteding	De jongere heeft dagbesteding
	Uitkering-Dagbesteding	De jongere heeft dagbesteding en een uitkering anders dan Wajong. Kan ook bij fase Monitor-Uitkering worden gebruikt.
	Wajong-Dagbesteding	De jongere heeft dagbesteding en een Wajong uitkering. Kan ook bij fase Monitor-Uitkering worden gebruikt
Hulpverlening	Begeleid wonen	De jongere woont begeleid
	Daklozenopvang	De jongere verblijft op een daklozenopvang (en krijgt daar veelal ook begeleiding)
	Hulpverlening	De jongere verblijft op een hulpverleningsadres of krijg hulpverlening. Dit kunnen allerlei vormen van hulpverlening zijn (GGZ, verslavingszorg, indicatie WMO, indicatie WLZ)
Monitor-Overig	Detentie	De jongere zit in detentie
	Extraneus/Thuisstudie	De jongere is als eindexamenkandidaat ingeschreven op een school (doet alleen examens, volgt geen lessen meer) of volgt een thuisstudie

Fase	Bijbehorende kenmerken	Beschrijving van de situatie van de jongere
	Niet gelukt contact te leggen	Het is niet gelukt om contact met de jongere te krijgen ondanks meerdere pogingen (inclusief huisbezoek). Werkafpraak: na een half jaar opnieuw proberen
	Niet gemotiveerd voor begeleiding door het Doorstroompunt	Er is contact met de jongere geweest maar deze heeft aangegeven geen begeleiding van het Doorstroompunt te willen ontvangen. Werkafpraak: na een half jaar opnieuw contact met jongere opnemen tenzij de jongere dit echt niet wil
	Niveau 2 niet haalbaar	De jongere valt weliswaar onder de definitie van VSV maar is niet in staat een diploma op niveau 2 te behalen
	Overig	Allerlei overige redenen: b.v. jongeren uit buitenland die hier Au pair zijn, uitwisselingsstudenten, jongere heeft tussenjaar, jongere verblijft in het buitenland
	Overweegt opleiding	De jongere heeft in het contact met de TB aangegeven op het eerstvolgend mogelijke instroommoment zich weer te willen inschrijven op een school
	Vluchteling/asielzoeker	Jongeren die als vluchteling of asielzoeker naar onze regio zijn gekomen. Deze jongeren beschikken al over een (tijdelijke) verblijfsstatus en hebben een BSN. Vaak inburgeringsplichtig. Oekraïense vluchtelingen vallen hier ook onder, zij volgen vaak nog onderwijs op afstand in land van herkomst
	Zwangerschap/jonge ouders	De jongere heeft een kind of kinderen. Dit maakt schoolgang moeilijk i.v.m. met praktische problemen (kinderopvang etc.). Ook motivatie speelt hier een rol (op een roze wolk zitten en niet naar school willen)
Uitkering	BAB-Uitkering	De jongere heeft een BAB (baan afspraak baan) in combinatie met een uitkering
	Uitkering Sociale Dienst/UWV	De jongere heeft uitkering participatie wet of een andere uitkering (WW of ZW) anders dan Wajong
	Uitkering-Dagbesteding	De jongere heeft dagbesteding en een uitkering anders dan Wajong, kan ook in combinatie met fase Monitor-Dagbesteding worden gebruikt
	Wajong	De jongere heeft alleen een Wajong uitkering (er is geen informatie over ander inkomen of dagbesteding bekend)

Fase	Bijbehorende kenmerken	Beschrijving van de situatie van de jongere
	Wajong-Dagbesteding	De jongere heeft dagbesteding en een Wajong uitkering. Kan ook bij fase Monitor-Dagbesteding worden gebruikt
Werk	BAB-dagbesteding	De jongere heeft een BAB (baan afspraak baan) in combinatie met dagbesteding. Kan ook bij fase Monitor-Dagbesteding worden gebruikt
	BAB-werk meer dan 12 uur	De jongere heeft een BAB van meer dan 12 uur per week
	BAB-werk minder dan 12 uur	De jongere heeft een BAB van minder dan 12 uur per week
	Beschut Werk	De jongere heeft beschut werk
	Werk meer dan 12 uur	De jongere heeft een reguliere baan van meer dan 12 uur in de week
	Werk minder dan 12 uur	De jongere heeft een reguliere baan van minder dan 12 uur in de week
	Zelfstandig ondernemer	De jongere werkt als zelfstandig ondernemer

WIJ ZIJN BERENSCHOT, GRONDLEGGER VAN VOORUITGANG

Nederland is continu in ontwikkeling. Maatschappelijk, economisch en organisatorisch verandert er veel. Al 85 jaar volgen wij als adviesbureau deze ontwikkelingen op de voet en werken we aan een vooruitstrevende samenleving. De behoefte om iets fundamenteels te betekenen voor mens en maatschappij zit in onze genen. Met onze adviezen en oplossingen hebben we dan ook actief meegebouwd aan het Nederland van vandaag. Altijd op zoek naar duurzame vooruitgang.

Alles wat we doen, is onderzocht, onderbouwd en vanuit meerdere invalshoeken bekeken. Zo komen we tot gefundeerde adviezen en slimme oplossingen. Die zijn op het eerste gezicht misschien niet altijd de meest voor de hand liggende. Juist deze eigenzinnigheid maakt ons uniek. Daarbij zijn we niet van symptoombestrijding. En gaan pas naar huis als het is opgelost.

Berenschot B.V.

Van Deventerlaan 31-51, 3528 AG UTRECHT
Postbus 8039, 3503 RA UTRECHT
030 2 916 916
www.berenschot.nl